

Н. П. Романенко, директор;
Н. І. Зубкова, заступник директора з навчально-виховної роботи ЗОШ № 129, м. Харків

РОЗВИТОК ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

“Бібліотека — це той храм, де завжди народжується і зберігається духовність. Пам'ятаємо, що у давнину бібліотеку назвали «дім життя», «притулок мудрості», «аптека для душі».

В. Сухомлинський

“Книжки — читайте, кожна з них скаже вам, як і про що думає світ...

М. Горький

Покажіть мені шкільну бібліотеку, і я скажу, що являє собою ця школа (Ш. Руставелі). Саме ці слова видатного поета стали основою роботи школи щодо матеріально-технічного оснащення шкільної бібліотеки, її змістовного наповнення, розширення бібліотечного фонду, створення комфортних та сприятливих умов для плідної та творчої роботи школярів і педагогів, сучасного естетичного оформлення читальної зали, приміщення основного фонду бібліотеки та приміщення для зберігання підручників. 2016 року бібліотека пізнала своє друге народження. Сьогодні вона виконує не лише свої традиційні функції, а й об'єднує школярів у проведенні різноманітних заходів, є місцем живого спілкування учнів, батьків, педагогів. Читальна зала бібліотеки ніколи не буває пустою та тихою.

Шкільна бібліотека — це сучасний науково-культурний та інформаційний центр, це частина безмежного різноманітного цікавого світу книжок та неосяжного джерела інформації. Сьогодні особливо важливо допомогти учням школи потоваришувати з її Величністю Книгою, і в першу чергу тим, хто лише починає пізнавати цей світ через процес навчання в школі. Дуже важливо зацікавити першокласників, дати їм відчуття, що бібліотека — це не тільки книжчин дім, це тепер і їхній дім. Також важливо сформувати у дітей переконання в тому, що розкрита та прочитана книга веде до пізнання нового, розвиває творчу думку, інтелектуальні здібності; надихає на бажання мандрувати світом книжок, щоб постійно здійснювати власні відкриття; допомагає оволодіти певною сумою знань, надбаних людством протягом століть, та засвоїти досвід попередніх поколінь; неодмінно прилучає до культурних надбань та цінностей українського народу, його звичаїв і традицій.

Довести, що бібліотека — це море книг, постійне джерело знань, храм науки, покликаний інсталяції книжкових полиць, які розміщені на стіні перед входом до шкільної бібліотеки, та оформлення однієї зі стін бібліотеки у вигляді книжкових шаф, заповнених екземплярами цінних фундаментальних всесвітніх та українських видань.

Додатковим мотиватором для формування читацьких потреб юних відвідувачів бібліотеки, створення в дитячих серцях свідомої потреби в постійному спілкуванні з книгою є постер, розміщений над входом до приміщення основного фонду бібліотеки.

З метою популяризації друкованих видань, розкриття фонду бібліотеки, організації його реклами, сприяння національно-патріотичному, естетичному, екологічному вихованню школярів, відродження

духовності, традицій українського народу в читальній залі систематично оформлюються постійно діючі виставки та тематичні книжкові полицки у стінних шафах. Яскраво, переконливо та наочно презентує бібліотеку «Виставкове дерево», на якому неодмінно зупиняється зацікавлений погляд кожного відвідувача бібліотеки. Запорукою ефективності «Виставкового дерева», де розміщуються найактуальніші на сьогодні тематичні книжкові виставки та нові бібліотечні надходження, є те, що жодна дитина не тільки не може пройти повз креативно створеного дерева у вигляді стовбура з гілками-полічками, а й обов'язково зупиниться та перегляне розміщені там матеріали.

Виставковими експонатами є і спільні роботи учнів початкових класів та їхніх батьків з розробки та створення титульних сторінок до улюблених книжок, до підручників «Літературне читання» з традиційним використанням української символіки. Також «Виставкове дерево» спонукає учнів зайвий раз замислитися над тим, що па-

пір для друкування книжок виготовляють із дерев і що так важливо брати участь у шкільному екологічному проєкті «Збережемо дерево», збираючи макулатуру для виготовлення паперу заради збереження живих дерев.

У практику роботи бібліотеки запроваджуються різні види виставкової діяльності: книжкове асорті, панорама, персоналія, реклама, пошук, колекція, огляд, мандрівка, експедиція, аукціон тощо, які містять у собі потужний виховний потенціал. У шкільній бібліотеці також проводяться з урахуванням вікових особливостей школярів бібліотечні, літературні та історичні квести, конкурси ораторського мистецтва «З любов'ю до України», літературні журнали, вікторини, дні поезії, заходи щодо відзначення історичних та знаменних дат, зустрічі з видатними людьми Харківщини, виставки дитячої творчості читачів, презентації, літературні читання, інтелектуальні медіаподорожі і таке інше. Мета всіх цих заходів — закладання основ освіченого, творчого читача, чуйного слухача, який, спираючись

■ У читальній залі бібліотеки. Ліворуч — виставкове дерево

на художній смак і розвинуті естетичні якості, зможе орієнтуватися у світі культури, літератури та мистецтва.

Традиційними в роботі бібліотеки є проведення свята книги для учнів початкової школи, літературних читань для учнів середньої та старшої школи «Діалог з книгою», педагогічних читань для вчителів школи: «В. Сухомлинський у діалозі із сучасністю: щоб у серці жила Батьківщина», «Сила Кобзарєвого слова». Відвідувачі бібліотеки мають можливість ознайомитися з проектними роботами учнів школи, які стали переможцями районних, міських конкурсів творчих робіт. Особливу цікавість учнів викликає робота «Дванадцять зустрічей з минулим. Нотатки в календарі», яка стала переможцем районного етапу міського конкурсу творчих робіт вільного жанру «Присвята рідному місту». Робота оформлена у вигляді календаря, перша та остання сторінки якого увінчані краєвидами Харкова. Гортаючи сторінки цього календаря, можна не лише ознайомитися із життям та діяльністю видатних харків'ян, а й переглянути фотогалерею.

Шкільний бібліотекар Коваль Надія Павлівна враховує в спілкуванні з дітьми особливості вікового дитячого мислення і світосприйняття. Окремо для кожного віку школярів вона підготувала для перегляду та ознайомлення з цікавою, пізнавальною, а часом і унікальною інформацією про книжковий світ неординарні електронні презентації, які покликані також замотивувати учнів на ділову та ефективну співпрацю з книгою: «Впізнай літературного героя», «Історія створення книги», «Пам'ятники книгам», «Цікаве з життя книг», «Веселинки: веселі історії про книгу і книголюбів», «Бібліотека нобелівських лауреатів», «Перегортаючи пожовклі сторінки». У читальній залі працює відеосалон «Кращі з кращих», у якому читачі можуть зустрітися з кращими книгами та буктрейлерами до них. Кожен відвідувач бібліотеки може ознайомитися з матеріалами добірки «Книжковий майданчик»: «Вірші про бібліотеку та бібліографію», «Афоризми та крилаті вислови про бібліотеку та бібліографію», «Вірші про книгу», «Галерея української афористики», «Народна мудрість: прислів'я та приказки про книгу» тощо.

Завдяки бібліотечно-інформаційним ресурсам учні, не виходячи із читальної зали, можуть заочно подорожувати музеями України, відвідува-

ти віртуальні виставки, вивчати традиції та обряди українського народу тощо. Фонд бібліотеки універсальний за змістом і включає науково-популярну, навчальну, краєзнавчу, художню, довідкову літературу.

На окремій полиці виставлені книги, які подаровані школі авторами — випускниками нашої школи (збірки віршів, монографії, наукові роботи, методична література тощо), серед яких найбільшим попитом користуються збірки віршів Мизгіна Кирила «По́за грою» та «На краю сознання».

Також у дар школі нащадками організатора, засновника та беззмінного голови ветеранської організації «Спілка-57» Журавля В. В. були передані з його домашньої бібліотеки книги на військово-патріотичну тематику. Шкільна бібліотека поповнилася і за рахунок книжок, які подарувала школі зі своєї особистої бібліотеки голова ветеранської організації «Спілка ветеранів Другої світової війни та спадкоємців воїнів 57-ї армії» Гонтар Т. В. (твори класиків української та світової літератури, Біблія, Коран, Євангеліє, Католицький катехізис, видання українських дисидентів тощо). Традиційно у школі проводиться акція «Подаруй бібліотеці книгу», під час якої школярі та батьки дарують бібліотеці книги як із власних бібліотек, так і нові видання.

Завдяки тісній співпраці шкільної дитячої екологічної організації «ЕКО» з громадськими екологічними організаціями та службами міста, ВНЗ міста Харкова книжковий фонд шкільної бібліотеки поповнюється книгами екологічного спрямування, переданих ними в дар школі: книги серій «Екологічна етика» (автор В. Борейко) та «Зелена хвиля», «Зелений пакет», «Синя економіка» (Гюнтер Паулі, доповідь Римського Клубу), «Педагогіка здоров'я: великий енциклопедичний словник з екологічної, валеологічної та інклюзивної освіти» тощо. У бібліотеці є комплекти підручників «Уроки для стійкого розвитку» для учнів 8-го класу, «Моя щаслива планета» для учнів 3–4-х класів та методичні посібники до них, «Абетка харчування» для всіх учнів початкової школи.

Поряд із книгами в бібліотеці представлені періодичні видання галузевих, науково-популярних, педагогічних журналів та газет.

У шкільній бібліотеці є віртуальна читальна зала — освітні та інформаційні ресурси для всіх учасників навчально-виховного процесу в елек-

тронному вигляді, які зібрані в розділі «Медіатека». До послуг наших читачів є комп'ютер з виходом в Інтернет. Учні та педагоги можуть знаходити інформацію, що їх цікавить, в Інтернеті та зберігати її на свої електронні носії. Також у бібліотеці діє зона Wi-Fi. Є можливість скористатися картотекою та електронною базою даних «Інформаційне забезпечення навчального процесу». У пошуку інформації читачам допомагають алфавітний каталог, тематичні картотеки. Впроваджено електронний облік підручників та періодичних видань.

Сторінки сайту шкільної бібліотеки знайомлять із правилами користування бібліотекою, дають можливість відвідувачам сайту перебувати в курсі всіх подій за участі читачів (усі оновлення відображаються в рубриці «Експрес-інформація»). Є рубрики: «Що читати на канікулах?», «Радимо почитати», «Творчість наших читачів». Окрема рубрика створена для батьків, де містяться поради щодо виховання у дитини зацікавленості та любові до читання, поваги до книги. І, звичайно, на сайті є фотогалерея для здійснення віртуальної подорожі бібліотекою.

Шкільна бібліотека відіграє головну роль у формуванні систем цінностей учнів школи, а саме: духовних, естетичних, морально-етичних, правових, родинно-сімейних, громадянських, національно-патріотичних, екологічних, трудових. Одним із головних завдань шкільної бібліотеки є створення освітньо-виховного простору, спрямованого на плекання високодуховної особистості — громадянина, найважливішою складовою якого є виховання патріотизму, любові до свого народу, до України. Зважаючи на це, з метою систематизації, удосконалення та оновлення форм, методів та змісту виховання учнів через шкільну бібліотеку з 2016 року шкільний бібліотекар Коваль Н. П. впроваджує освітньо-виховний проект «Громадянин, патріот, читач», який є частиною загальношкільного проекту «Я — українець, я — патріот», розробленого на виконання Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. Провідна ідея проекту — виховання читача — громадянина з високими моральними якостями. Мета проекту — організація роботи шкільної бібліотеки як осередку становлення громадянина — патріота України; розширення освітньо-виховного

середовища шляхом залучення до роботи нових соціальних партнерів та нових користувачів (різних за віком та сферами діяльності); долучення учнів до культурної спадщини українського народу та світу; створення сприятливих умов для задоволення особистісних інформаційних, інтелектуальних, духовних потреб учнів школи, їхніх батьків, учителів. Основними завданнями проекту є:

- ✱ координація діяльності педагогічного колективу, батьківської громадськості, органів учнівського самоврядування з виховання у дітей почуття патріотизму, національної самосвідомості через шкільну бібліотеку;
- ✱ організація змістовного довідка учнів школи, успадкування духовних надбань українського народу шляхом проведення на базі бібліотеки виховних заходів патріотичного спрямування;
- ✱ забезпечення доступу до інформації всіх учасників освітньо-виховного процесу через використання бібліотечно-інформаційних ресурсів;
- ✱ використання традиційних та інноваційних форм роботи бібліотеки із залучення дітей до читання кращих зразків української та світової літератури;
- ✱ вивчення читацьких інтересів та формування читацької культури школярів;
- ✱ формування мовленнєвої культури, оволодіння українською мовою та її вживання в повсякденному житті;
- ✱ організація та ведення постійно діючих рубрик, що популяризують українську та світову літературу;
- ✱ здійснення науково-методичного супроводу реалізації завдань патріотичного виховання дітей;
- ✱ застосування сучасних форм, методів та засобів бібліотечної роботи;
- ✱ створення та наповнення інформаційних ресурсів з питань патріотичного виховання школярів.

У національно-патріотичному вихованні школярів учителям слугують такі цінні видання: «Чорна книга України» (документальні матеріали періоду голодомору в Україні), «Книга скорботи України» із серії «Книга пам'яті України» (поіменний список усіх загиблих жителів Харківської області в роки Другої світової війни), «Переможці» (поіменний список героїв, орденосців — жителів

Харківської області в роки Другої світової війни), «Сто знаменитих харків'ян» (із життя відомих людей, доля яких так чи інакше пов'язана з нашим містом). Педагоги школи користуються методичним комп'ютерним посібником «Національно-патріотичне виховання».

Велику роль у роботі нашої бібліотеки відіграє бібліотечний актив «Книголюбів», до складу якого входять учні 5–11-х класів. Це — найактивніші читачі, які не тільки часто відвідують бібліотеку, а й допомагають бібліотекару в різних напрямках роботи, працюючи в секторах: «Шануймо книгу», «Книжкова лікарня», «Юні бібліографи», «Виставкова діяльність», «Бібліотечний лекторій», «Проектна діяльність». У школі є **книголюбська перерва**, під час якої члени бібліотечного активу «Книголюбів» проводять у бібліотеці різноманітні заходи, цікаві за своїм рішенням і формою проведення.

Користувачами бібліотеки є не тільки учні школи, а й усі учасники навчально-виховного процесу і навіть деякі батьки наших школярів. У бібліотеці вони можуть отримати консультацію щодо пошуку та вибору джерел інформації, мають можливість попрацювати з інформаційними ресурсами бібліотеки тощо.

Сучасно оформлена та наповнена з любов'ю шкільна бібліотека несе її відвідувачам як радість від спілкування з книгою, так і задоволення від розширення свого власного інформаційного простору, набуття чи вдосконалення вміння знаходити та користуватися необхідною інформацією, допомагає втіленню настанови видатного харківського поета **Бориса Чичибабіна**: «**Читайте хороші, великі, вічні книжки...** У цих книжках стільки любові, доброти й мудрості, скільки просить і жадає ваша душа».

У фокусі — читання

НАЦІОНАЛЬНА СИНХРОННА РОЗПОВІДЬ ІСТОРІЙ

У травні Асоціація Австралійських Бібліотек та Інформації (ALIA) проводить щорічний захід, який називається National Simultaneous Storytime (Національна Синхронна Розповідь Історій).

2017 року в цьому заході взяло участь понад 600000 юних австралійців з більш ніж 4500 різних дислокацій — бібліотек, шкіл, книгарень, госпіталів і будинків.

Всі учасники цього грандіозного заходу спільно й одночасно читали одну й ту саму книгу австралійського письменника Тоні Вільсона, яка називається The Cow Tripped Over the Moon (Корова Спіткнулася Об Місяць).

Метою цього національного заходу є:

- ✕ підвищення цінності читання і грамотності;
- ✕ просування цінності одержуваного задоволення від книг;
- ✕ реклама австралійських письменників і видавців;
- ✕ просування заходів щодо розповідання історій у публічних бібліотеках країни;
- ✕ надання можливості брати участь в цьому заході батькам, прабатькам і засобам масової інформації.

За матеріалами:
<http://blog.rgub.ru/libex/?p=18144>

